

Riktlinjer för de regionala rapportkommittéernas arbete och organisation

1. RRK:s organisation, struktur och uppdrag	2
2. Riktlinjer för RRK:s validerings- och administrationsarbete	4
2.1 Valideringens syfte, fokus och betydelse	4
2.2 Vilka fynd ska valideras?	5
2.3 Hur ska fynd granskas och valideras?	7
2.4 Tidsram för validering av fynd	8
2.5 Bedömning och hantering av raritetsblanketter	9
2.6 Administration av valideringsregler i Artportalen	11
2.6.1 Meddelandetyp	12
2.6.2 Automatiskt blankettkrav eller manuell markering av fynd	12
2.6.3 Beskrivning	13
2.7 Sammanslagningar och bedömningsfynd	13
2.8 Hantering av RK-taxa	14
2.9 Administration av publika fyndplatser i Artportalen	14
3. Arbete för ökad kvalitet på fynd i Artportalen	15
4. Hantering av naturvårdsintressanta fynd	16
4.1 Vad räknas som ett naturvårdsintressant fynd?	17
4.2 Kvalitet och noggrannhet på naturvårdsintressanta fynd	17
4.3 Validering och bedömning av naturvårdsintressanta fynd	18
4.4 Behörigheter för RRK-ledamöter	18
5. Spontanitetsbedömningar	19

1. RRK:s organisation, struktur och uppdrag

BirdLife Sverige är SLU Artdatabankens samarbetspartner för validering och administration av fågelfynd i Artportalen. Detta arbete sköts genom de 29 regionala rapportkommittéer (RRK) som finns runt om i Sverige, en för varje rapportområde. RRK är underordnade respektive regionalförening och ska sköta sitt arbete efter de riktlinjer och direktiv som tas fram av BirdLife Sverige genom den nationella rapportkommittén (NRK). RRK:s uppgifter kan delvis variera och regleras av regionalföreningen och/eller av respektive RRK, men främst är det följande uppgifter som ligger på RRK:

- Administration av valideringsregler i Artportalen
- Validering och administration av fynd i Artportalen
- Administration av fyndstatistik för ovanliga taxa i Artportalen
- Hantering av publika fågellokal i Artportalen
- Utbildning, vägledning och hantering av rapportörer i det egna rapportområdet

Man bör sträva efter att ha minst fem ledamöter i en RRK för att proceduren kring bedömning av raritetsblanketter (se avsnitt 2.6) ska fungera bra och för att arbetet inte ska bli alltför betungande. Som absolut minimikrav gäller minst två ledamöter, detta för att undvika att en ensam ledamot granskar och validerar sina egna fynd. Inom en RRK bör finnas god kännedom om fenologi, utbredning och fältbestämning av regionens fågelfauna, men även tekniska, språkliga och kommunikativa färdigheter är viktiga för att RRK ska klara sina arbetsuppgifter på ett bra sätt. Vidare bör man sträva efter en god geografisk spridning av ledamöterna för att säkerställa god lokalkännedom. En ansvarig kontaktperson måste alltid finnas i RRK och ansvara för samordning och kontakt främst med NRK, Artdatabanken och regionalföreningens styrelse. I övrigt väljer RRK själva (eller tillsammans med regionalföreningen) hur arbetet inom RRK ska fördelas. Många gånger kan en uppdelning av arbetsuppgifterna vara att föredra sett till ledamöternas kompetenser och intressen.

Ledamöter i RRK utses eller godkänns av regionalföreningens styrelse. Ofta har RRK själva bäst överblick över vilka specifika kompetenser som behöver säkerställas inom kommittén samt kännedom om personer lämpliga för RRK-arbete, varför det kan vara en god idé att RRK föreslår namn till styrelsen. Ledamöterna ska sitta på mandatperioder (vanligen 2–4 år) med möjlighet till förlängning. På detta sätt tydliggörs att RRK av regionalföreningen (och då indirekt av BirdLife Sverige) ges mandat att utföra sitt arbete och därmed också att RRK:s arbete görs i BirdLife Sveriges namn och därmed ska följa NRK:s riktlinjer. Dessutom tydliggörs att RRK är underordnat regionalföreningen som därmed har rätt att avsätta/byta ut RRK-ledamöter som inte anses utföra sitt arbete på ett korrekt sätt. Ett beslut

från regionalförbundet om att avsätta en ledamot eller att inte förlänga dennes uppdrag vid utgången mandatperiod ska alltid kunna motiveras gentemot ledamoten och RRK. Dessutom ska regionalförbundet vid behov kunna motivera beslutet gentemot NRK (till exempel om meningsskiljaktigheter uppstår mellan ledamoten och regionalförbundet). Om en ledamot avsätts mot sin vilja är det också viktigt att ledamoten först uppmanats och givits möjligheten att korrigera sitt arbetssätt genom att konkreta och belagda exempel på tillfällen där ledamoten misskött sitt uppdrag presenterats för ledamoten. Först om problemen kvarstår kan ledamoten avsättas. Regionalförbunden bör sträva efter en god relation mellan styrelse och RRK och efter en hög kontinuitet bland ledamöterna. RRK:s arbete tar tid att lära sig och påtvingade personalförändringar riskerar att göra arbetet mindre effektivt. Byte av ledamöter ska därför göras med försiktighet och av goda skäl, samtidigt som RRK bör ges delaktighet i beslut kring vem som byts ut och väljs in i kommittén.

Beslut om att avsätta en RRK-ledamot kan även initieras av NRK, som då ska kunna motivera sitt beslut både gentemot ledamoten/RRK och gentemot berörd regionalförbund. Om meningsskiljaktigheter uppstår mellan regionalförbund och NRK är regionalförbundet skyldig att rätta sig efter beslut och direktiv från NRK, då NRK är BirdLifes instans för att strukturera och styra RRK:s arbete. NRK ska dock alltid sträva efter att dylika beslut görs i samförstånd med regionalförbund och berörd RRK.

2. Riktlinjer för RRK:s validerings- och administrationsarbete

2.1 Valideringens syfte, fokus och betydelse

Validering av fynd i Artportalen görs för att visa att ett fynd har granskats av RRK eller RK som utifrån det underlag de fått ta del av har gjort bedömningen att fyndet är trovärdigt och tillräckligt väl dokumenterat. Detta är viktigt för att upprätthålla en trovärdighet för de delar av fyndmaterialet i Artportalen som på något sätt är anmärkningsvärt eller intressant samt för att möjliggöra urval av endast granskade fynd för publikationer och liknande. Vidare innebär validering att fyndet låses för redigering vilket säkerställer att uppgifterna blir kvar i Artportalen. Detta är bland annat viktigt för fynd som kan komma att användas som underlag i naturvårdsärenden.

Validering görs främst med fokus på att korrekt bestämning gjorts gällande art och/eller underart, men även aktivitet, köns- och åldersbestämning, samt tids-, lokal- och antalsangivelse kan behöva granskas och bedömas vara korrekt innan ett fynd valideras. Fynd som anses brista i exakthet eller kvalitet bör normalt inte underkännas om fyndet ändå anses korrekt/trovärdigt, utan kan valideras. RRK bör dock så långt som möjligt sträva efter att inte validera och publicera fynd där exakthet eller kvalitet kan anses försvåra användning av fyndet för analyser, bedömningar eller i naturvårdsärenden. RRK bör därför kontakta rapportörer till fynd som ska valideras men anses brista i kvalitet/exakthet och verka för att kvaliteten/exaktheten förbättras innan fyndet valideras (se vidare avsnitt 3 och avsnitt 4.3).

Fokus och krav för validering av fynd varierar beroende på hur anmärkningsvärt fyndet är:

- För fynd som anses märkbart påverka den regionala eller nationella fyndbilden ska fokus med valideringen ligga på att fyndet ska anses tillräckligt väl dokumenterat för att bestämningen kan anses ställd utom rimligt tvivel. För validering och publicering av dessa fynd krävs normalt dokumentation i form av fotografier, video, ljudinspelning eller en skriftlig beskrivning i form av en ifylld raritetsblankett som anses styrka bestämningen.
- För fynd som är vanligare än så, men som kan vara av intresse för naturvårdsärenden eller ska valideras av annan anledning, ska fokus med valideringen i stället ligga på att materialet i Artportalen ska innehålla så få uppenbara felaktigheter som möjligt. För validering och

publicering av dessa fynd krävs normalt endast att de anses rimliga med avseende på lokal, datum och andra omständigheter.

Det är viktigt att poängtera att ett fynd som inte validerats inte är att betrakta som icke trovärdigt, utan det innebär endast att fyndet (ännu) inte har granskats. I de flesta fall bör ett ovaliderat fynd ses som trovärdigt om inget finns som tyder på motsatsen. Om frågor föreligger kring ett ovaliderat fynd bör ansvarigt RRK kontaktas.

Validering görs normalt av fynd vilket innebär att enskilda observationer som bedöms röra samma fynd inte behöver granskas och/eller valideras: om en observation anses uppfylla kraven för validering kan hela fyndet valideras. Om tveksamheter finns gällande enskilda observationer kan dock RRK välja att granska dessa enligt de riktlinjer som anges nedan.

2.2 Vilka fynd ska valideras?

Fynd som är att betrakta som anmärkningsvärda eller på annat sätt viktiga bör valideras i så hög utsträckning som möjligt. Detta innefattar alla enskilda fynd som ska publiceras regionalt eller nationellt, fynd som avviker mycket från den normala fyndbilden samt fynd som kan vara viktiga i naturvårdsärenden. I fall där endast en uppskattning eller analys ska publiceras behöver inte alla underliggande fynd valideras. Vad som ska publiceras nationellt styrs av NRK och kommuniceras via dokumentet "Riktlinjer för validering inför Fågelåret". Regional publicering styrs av RRK. Fynd av vanliga taxa som inte avviker från den normala fyndbilden bör inte valideras. För riktlinjer kring valideringsregler i Artportalen och hur RRK ska förhålla sig till dessa, se avsnitt 2.6.

Fynd som ska valideras kan delas in i två kategorier:

Kategori 1: Fynd som anses anmärkningsvärda, intressanta eller viktiga, men där ett enskilt fynd inte anses påverka fyndbilden märkbart vare sig nationellt eller regionalt.

För dessa fynd bedömer RRK om de är rimliga utifrån de uppgifter som finns i Artportalen.

Kategori 2: Fynd som anses anmärkningsvärda, intressanta eller viktiga och där varje enskilt fynd märkbart påverkar statistik och/eller fyndbild regionalt eller nationellt.

För validering och publicering av dessa fynd föreligger generellt sett dokumentationskrav, d.v.s. fotografier, video, ljudinspelning eller en skriftlig beskrivning i form av en raritetsrapport som anses stödja bestämningen krävs för ett godkännande.

Vilka fynd som förs till kategori 2 varierar regionalt och regleras av RRK efter riktlinjer från NRK (se dokumentet "Förteckning över Sveriges fågeltaxa med nivåer för dokumentationskrav"). Grunden är att taxa som regionalt förekommer fåtaligt årligen eller mer sällan ska föras till kategori 2. Till detta kommer en del undantag enligt nedan:

- För vissa taxa kan ett generellt dokumentationskrav göra mer skada än nytta genom att helhetsbilden i materialet i Artportalen riskerar att snedvridas. Detta gäller t.ex. taxa som är mycket lättbestämda, taxa där en stor andel av fynden görs av observatörer som inte fyller i raritetsblanketter, fotograferar eller på annat sätt dokumenterar fynd samt taxa för vilka en skriven raritetsrapport ytterst sällan tillför något i de fall fotografier eller liknande saknas. Sådana taxa bör undantas från generellt dokumentationskrav i hela landet.
- Vissa taxa anses så ovanliga, intressanta eller svårbestämda att generellt dokumentationskrav ska föreligga i hela landet. För dessa taxa anses inte regionala skillnader vara så stora att det krävs en regional anpassning av valideringsreglerna.
- Utöver ovanliga taxa förs även tidiga fynd av tropikflyttare till kategori 2. För vissa taxa har Artdatabanken tagit fram förslag på regionalt anpassade gränser och dessa kan hittas [här](#). Fynd som görs till och med det datum som i listan anges som "Tidigaste datum för intressant fynd" förs till kategori 2. För taxa som inte finns med i listan ska RRK ta fram lämpliga datumgränser.

Till ovanstående kommer fynd av taxa som normalt inte kräver validering, men där något uppmärksammas som gör att trovärdighet eller riktighet kan ifrågasättas. Det kan gälla fynd med dokumentation som visar felaktig bestämning, fynd av observatörer vars trovärdighet kan ifrågasättas, fynd av vanliga arter som avviker mycket från den normala fyndbilden och liknande. I sådana fall bör RRK först kontakta observatören och redogöra för vad som är avvikande med fyndet och efterfråga kompletterande uppgifter. Fyndet ska sedan bedömas enligt riktlinjerna för fynd i kategori 2 (se 2.3).

För problematik med icke trovärdiga rapportörer, se dokumentet "Felrapportering i Artportalen" som finns att ladda ner [här](#).

Fynd som är rapporterade med "Artbestämning osäker" eller "Eftersökt, ej återfunnen" behöver inte valideras och kan således ges valideringsstatus "Behöver inte valideras".

2.3 Hur ska fynd granskas och valideras?

RRK ska alltid granska det underlag som finns i Artportalen i första hand, men kan i undantagsfall även väga in underlag som kommit RRK till del via andra kanaler (exempelvis filer som e-postas). RRK bör sträva efter att så mycket som möjligt av det underlag som validering av fynd baseras på ska finnas i Artportalen. Valideringsprocessen skiljer sig åt mellan fynd som förs till kategori 1 och kategori 2 (se avsnitt 2.2):

För fynd i kategori 1 där inget generellt dokumentationskrav föreligger ska fyndets rimlighet bedömas utifrån de uppgifter som lämnats. Om inget finns som tyder på att fyndet är felaktigt, eller som gör att fyndet sticker ut från det normala mönstret, ska det markeras som "Godkänt baserat på observatörens uppgifter". För fynd i kategori 1 där något uppmärksammas som gör att fyndets trovärdighet kan ifrågasättas ska RRK kontakta rapportören och begära in dokumentation kring fyndet (i form av fotografier, ljud, video eller en ifylld raritetsblankett). Fyndet ska sedan bedömas enligt riktlinjerna för fynd i kategori 2 (se nedan).

För fynd som förs till kategori 2 och som därmed är belagda med dokumentationskrav ska den faktiska dokumentation som inkommit till Artportalen (eller har nått RRK på annat sätt) ligga till grund för RRK:s bedömning. Om dokumentation i form av autentiska fotografier, ljud eller video finns som av RRK anses styrka bestämningen så ska fyndet markeras som "Godkänt. Foto eller ljud granskat av validerare" (ingen raritetsblankett krävs i dessa fall). För fynd med dokumentationskrav där fotografier, ljud och video saknas, eller där denna dokumentation inte räcker för att styrka fyndet, ska en raritetsblankett fyllas i av observatören och bedömas av RRK (se avsnitt 2.5).

När underlaget för ett fynd som kräver validering inte anses styrka fyndets trovärdighet och/eller riktighet i tillräckligt hög utsträckning för att fyndet ska kunna godkännas (t.ex. om det saknas ifylld raritetsblankett trots att sådan krävs eller att fotografier, ljud eller video som finns publicerade inte räcker för att styrka fyndet) är det viktigt att observatören görs medveten om att fyndet kommer att underkännas om det inte inkommer kompletterande uppgifter som kan styrka bestämningen. Om fyndet är markerat med valideringsstatus "Rapport ska skrivas (för RRK)", så att fyndet syns i

observatörens lista med fynd för validering så kan observatören anses informerad. I vissa fall kan det dock vara lämpligt att kontakta observatören direkt genom Artportalens meddelandefunktion. Ingen komplettering behöver normalt efterfrågas om en raritetsblankett fyllts i, även om underlaget inte anses styrka fyndet (då det i sådana fall kan anses att rapportören redan uppmanats att lämna all dokumentation i samband med att blanketten fyllts i).

Om kompletterande uppgifter inte inkommer, om underlaget trots komplettering inte anses styrka bestämningen tillräckligt eller om underlaget faktiskt visar att fyndet inte stämmer, ska fyndet markeras som underkänt. När ett fynd underkänns ska observatören normalt kontaktas med en motivering kring varför fyndet har underkänts. I de flesta fall tas denna kontakt lämpligast via meddelandefunktionen i Artportalen, men om det gäller fynd med många rapportörer kan mer publika kanaler vara lämpliga att använda. RRK ska i denna kontakt sträva efter att vara tydlig, pedagogisk och vänlig. Att få ett fynd underkänt kan vara mycket känsligt för den enskilde rapportören och RRK bör därför sträva efter att rapportören får en förståelse för varför fyndet underkänns och att denne inte känner sig nedslagen på ett sådant sätt att den tappat lust och vilja att rapportera i framtiden. (Om rapportören kan antas vara medveten om varför fyndet underkänns, t.ex. genom tidigare kontakt, behöver inte motivering skickas i samband med underkännandet).

Obs: Taxa som hanteras av RK ska alltid dokumenteras med raritetsblankett som ska behandlas av RK, RRK får alltså inte själva validera fynd av RK-taxa (se bl.a. 2.8).

2.4 Tidsram för validering av fynd

Ett fynd bör normalt inte valideras tidigare än tio dagar efter rapporteringstillfället. Detta med anledning av att när ett fynd valideras av RRK så låses det för administration för rapportören. Detta gör exempelvis att fotografier inte kan läggas till när ett fynd validerats samt att rapportören inte kan precisera lokal eller andra uppgifter kring fyndet. Om RRK har en dialog med rapportören eller på annat sätt har förvässat sig om att denne inte vill lägga till något mer kring fyndet kan dock validering göras tidigare än så. Generellt är det annars bra att validering görs så snart som möjligt, då detta ökar möjligheten för RRK att snabbt hitta fall där kompletterande uppgifter behövs (vilket möjliggör en mer korrekt bedömning av fynd) samt minskar arbetsbördan vid sammanställningen inför den nationella och regionala fågelrapporten, vilka brukar sammanställas i början av nästkommande år. Efter deadline för regional och nationell fågelrapport ska all validering för aktuellt år vara avklarad.

Underkännande av fynd på grund av att ingen eller otillräcklig dokumentation inkommit bör inte göras tidigare än tre månader efter att dokumentation efterfrågats (se avsnitt 2.3 för detaljer kring

processen). Senast vid deadline för regional och nationell fågelrapport ska dock alla fynd som förs till kategori 2 (se avsnitt 2.2), men där ingen eller otillräcklig dokumentation inkommit, underkännas.

Fynd läggs ibland in långt i efterhand och även dessa kan kräva validering. Åtminstone vid något tillfälle årligen bör RRK kontrollera observationer från längre tillbaka i tiden än föregående år för att hitta fynd som kräver validering.

2.5 Bedömning och hantering av raritetsblanketter

För fynd som förs till kategori 2 (se avsnitt 2.2), som ej är belagt med fotografier, ljud eller video, ska rapportören fylla i en raritetsblankett. Denna utgör det underlag som ska granskas av RRK. RRK-ledamöterna läser och bedömer blanketten och röstar kring huruvida de uppgifter som lämnats av rapportören räcker som underlag för att styrka bestämningen. Ett slutgiltigt beslut tas sedan utifrån den samlade bedömningen från RRK-ledamöterna, oftast på ett möte där diskussion kring svåra fall kan föras. Om en blankett bedöms styrka bestämningen godkänns den och observationen ges automatiskt valideringsstatus "Godkänd baserat på raritetsblankett". Om en blankett godkänns gäller den normalt som underlag för hela fyndet, d.v.s. samtliga observationer som bedöms gälla samma fynd kan godkännas baserat på den enskilda raritetsblanketten (för fynd med många observatörer brukar det av tradition vara upptäckaren som uppmanas att fylla i en blankett). Om blanketter inkommer på ett fynd där en godkänd blankett redan föreligger ska blanketterna bedömas separat, men fyndet bedömas gemensamt. Det innebär att ett fynd kan ha flera godkända blanketter kopplat till sig, men också att icke godkända blanketter kan kopplas till ett godkänt fynd. Blanketter som inte håller för ett godkännande, men som gäller ett fynd som ändå godkänns (exempelvis baserat på en annan godkänd blankett), bör underkännas men observationen som blanketten rör kan ges valideringsstatus "Ej möjlig att validera". Observationen ska sedan slås samman med övriga observationer som rör samma fynd. I vissa fall kan också RRK välja att begära in blanketter även för att granska enskilda observationer som hör till ett fynd. Detta gäller främst om oklarheter råder kring något i fyndet, t.ex. kan blankett krävas in på den sista observationen i ett fynd, om oklarheter finns kring när en fågel försvann från en lokal.

Bedömningar av raritetsblanketter kommer alltid att variera från fall till fall och olika kravgränser föreligger onekligen för olika taxa på olika platser och vid olika tidpunkter. Det är därför omöjligt att ge tydliga direktiv för exakt hur en blankett ska bedömas av RRK, men oavsett vilken blankett som behandlas ska RRK bedöma följande punkter i blanketten:

1. Fotografier/Video/Ljudinspelning

2. Beskrivningens kvalitet
3. Observationsomständigheter
4. Observationstid
5. Antal observatörer
6. Observatörens erfarenhet, förkunskap och trovärdighet
7. Observationens förhållande till känd fyndbild främst med avseende på tidpunkt och lokal

Om autentiska fotografier, video eller ljudinspelning bifogas blanketten som tydligt visar att bestämningen är korrekt ska blanketten godkännas oavsett övriga punkter. Annars gäller att ju fler av ovanstående punkter som anses tala för en korrekt bestämning desto bättre. Kraven för ett godkännande bör vara högre ju ovanligare taxonet är nationellt/regionalt och ju mer avvikande fyndet är vad gäller plats och tid. Som en tumregel kan anges att för ett godkännande av ett för regionen nytt taxon eller ett för regionen nytt fenologirekord bör minst fem av de ovanstående sju punkterna tala för ett godkännande.

I vissa fall kan det finnas anledning att hänskjuta blanketter som rör regionalt ovanliga taxa till högre instans, d.v.s. från RRK till RK. Det kan handla om särskilt svårbedömda blanketter eller blanketter där det föreligger risk för RRK-jäv, d.v.s. där en eller flera ledamöter i RRK varit med om observationen och skrivit blankett men där objektiv dokumentation i form av t.ex. fotografier eller ljudinspelning eller medobservatörer utanför kommittén saknas. Detta kan göras direkt i Artportalen genom att efter att ha avslutat röstningen för en blankett klicka på "RRK-art men låt RK bedöma denna".

Kommunikation som rör blanketter och förs mellan RRK och en rapportör sker i grundläget via Artportalens meddelandefunktion. Godkännande av fynd sker genom att RRK godkänner raritetsblanketten och validerar fyndet, d.v.s. i normalfallet ges ingen särskild delgivning till rapportörerna. Om ett fynd kopplat till en blankett inte godkänns för publicering skall dock rapportören underrättas särskilt. Även denna kommunikation sker enklast via Artportalens meddelandefunktion, men kan också göras via e-post. Om kommunikationen sker utanför Artportalen är det dock viktigt att spara motivering och kommunikation, exempelvis genom att RRK lägger in kopia på mailväxlingen i sin sammanfattande kommentar som är kopplad till den specifika blanketten i Artportalen. Vid återkoppling kring underkännande av fynd kopplade till raritetsblanketter är det av

särskilt stor vikt att RRK följer riktlinjerna gällande kommunikationens ton och syfte (se 2.3) då dessa underkännanden ofta är särskilt känsliga för rapportören.

NRK har en stödjande och rådgivande roll gentemot RRK i fråga om raritetsblanketter. Det betyder att NRK på eget initiativ kan ge råd och anvisningar till RRK om formalia kring blanketthantering och -bedömning. RRK kan också konsultera NRK i "svåra fall" innan RRK eventuellt tar beslut om att hänskjuta en blankett vidare till RK. Dialogen med rapportören ska dock i grundläget ske genom RRK och RK.

Om en rapportör anser att en blankett blivit underkänd på felaktiga grunder, kan rapportören överklaga blankettdomen. Detta kan göras genom att rapportören kontaktar berörd RRK och preciserar vilken blankett ärendet gäller och varför rapportören anser att den blivit felaktigt eller orättvist bedömd. RRK kontaktar sedan NRK och bifogar en kopia av blanketten samt den till rapportören delgivna motiveringen till underkännandet. Därefter ger NRK kommentarer, eventuellt förslag på kompletterande motivering till RRK eller uppmaning om att justera bedömningen, varefter ärendet och fortsatt kommunikation med rapportören fortsätter via RRK.

Om en rapportör upplever att RRK hanterat processen kring en blankett och/eller kommunikationen som rör blanketten felaktigt eller bristfälligt kan rapportören också vända sig direkt till NRK (nrk@birdlife.se) som kan ge stöd till såväl rapportören som RRK. RRK ansvarar för att rapportörer känner till denna möjlighet.

2.6 Administration av valideringsregler i Artportalen

De valideringsregler RRK ställer in i Artportalen har två huvudsakliga funktioner: dels ska de hjälpa den som rapporterar eller tar del av fynd i Artportalen genom att tydliggöra att en rapport är intressant eller avvikande och kan komma att granskas av RRK/Rk, och dels ska de hjälpa RRK genom att underlätta arbetet med att sortera fram fynd som ska publiceras och/eller valideras. RRK ska sträva efter att valideringsreglerna så bra som möjligt uppfyller båda dessa funktioner. Nedan följer generella riktlinjer för hur RRK bör ställa in och använda sina valideringsregler, för vidare information och tekniska instruktioner kring valideringsregler hänvisas till valideringsmanualen i Artportalen som finns att ladda ner [här](#).

Valideringsregler ersätter i mångt och mycket det som tidigare kallats "Rapportmall" där RRK reglerade och kommunicerade vad som skulle publiceras i regional eller nationell fågelrapport och vilka taxa som krävde ifyllt raritetsblankett för att godkännas. RRK kan välja att fortsätta ha en

uppdaterad rapportmall som exempelvis kan publiceras på regionalföreningens hemsida, men det är inget krav. Valideringsreglerna i Artportalen måste dock hållas uppdaterade.

2.6.1 Meddelandetyp

Valideringsregler kan ha tre meddelandetyper som i första hand anger hur anmärkningsvärd rapporten är. Följande gäller för de olika meddelandetyperna:

- 1) "Varning" - används för anmärkningsvärda fynd som ska granskas av RRK och främst för sådana där dokumentation i form av fotografier, ljud, video eller ifylld raritetsblankett normalt krävs för att fyndet ska godkännas. Alla fynd som faller under en valideringsregel med meddelandetyp "Varning" ska valideras och om dokumentationen inte anses uppfylla de krav som föreligger ska fyndet underkännas.
- 2) "Intressant" - används för fynd som anses avvikande eller intressanta, men där dokumentation i form av fotografier, ljud, video eller ifylld raritetsblankett i normalfallet endast behövs om tveksamheter föreligger kring fyndet. Det finns inget krav på att alla fynd som faller under en valideringsregel med denna meddelandetyp ska valideras, men om fyndet ska publiceras eller anses viktigt på annat sätt ska det valideras (se avsnitt 2.2)
- 3) Information - används endast för att informera rapportören om t.ex. taxonomiska nyheter eller bestämningsproblematik gällande det rapporterade taxonet.

2.6.2 Automatiskt blankettkrav eller manuell markering av fynd

Under "Valideras av" kan RRK ställa in automatiskt blankettkrav genom att välja "Raritetsbeskrivning för RRK". Detta innebär att alla rapporter som faller under regeln hamnar i rapportörens lista med "Fynd för validering" (tidigare "skuldlistan") så att rapportören kan fylla i en raritetsblankett. Detta kan RRK välja att göra för regler med meddelandetyp "Varning", men det bör inte göras för andra regler.

Automatiskt blankettkrav har både för- och nackdelar. En fördel är att en rapportör automatiskt kan se att raritetsblankett behöver fyllas i för fyndet och ges direkt möjligheten att göra så, utan extra arbete för RRK. En nackdel är dock att även många observationer där blankett inte krävs dyker upp i "Fynd för validering" hos rapportören. Det gäller dels fynd där fotografier, ljud eller video bifogats och som alltså kan valideras utifrån dessa, och dels för fynd med många rapportörer där endast en blankett behövs. Detta kan leda till förvirring och irritation hos rapportörer och att många onödiga blanketter skrivs och då måste hanteras av RRK. Ett alternativt arbetssätt kan därför vara att manuellt markera fynd där en ifylld blankett behövs. Även detta har för- och nackdelar. Fördelar är att RRK

slipper onödiga blanketter och rapportörer slipper att fynd där blankett inte krävs hamnar i "Fynd för validering". Att RRK manuellt måste markera alla rapporter där man vill ha in blankett kan dock upplevas betungande och det är lätt att missa fynd som läggs in långt efter observationsdatum. RRK avgör själva vilket arbetssätt de anser passar bäst för deras rapportområde, men det är viktigt att RRK strävar mot att inga observationer belagda med blankettkrav är ovaliderade efter deadline för regional- och nationell fågelrapport.

Obs: För samtliga taxa som hanteras av RK ska "Raritetsbeskrivning för RK" anges under "Valideras av".

2.6.3 Beskrivning

När en valideringsregel ställs in kan RRK ange en beskrivning, vilken syns för rapportören när denna ska rapportera sitt fynd. Det är lämpligt att RRK använder denna beskrivning till att förklara valideringsregeln och förtydliga vilken typ av granskning som kan bli aktuell för fyndet, t.ex. genom att för fynd med generellt dokumentationskrav uppmana rapportören att bifoga dokumentation om sådan finns samt vara beredd att fylla i en raritetsblankett om fotografier, ljud eller video saknas.

2.7 Sammanslagningar och bedömningsfynd

Utöver validering ansvarar RRK för sammanslagningar av fynd och sammanställningar av bedömningsfynd. Sammanslagningar görs när RRK gör bedömningen att två eller flera observationer gäller samma fynd och gör så att de ingående observationerna visas som en post vid sökningar. Bedömningsfynd används av RRK för att göra bedömningar av hur många individer som två eller flera observationer avser eller hur många individer det som mest fanns inom ett visst område under en viss tid. Vid sökningar visas i normalfallet alla underliggande observationer som ingår i ett bedömningsfynd som enskilda poster, men det är möjligt att i sökformuläret ställa in så att bedömningsfynd visas istället.

För ovanliga taxa är det viktigt att sammanslagningar görs i så stor utsträckning som möjligt när RRK bedömer att två eller flera rapporter med stor säkerhet gäller samma fynd. Detta för att underlätta analyser av antal fynd och liknande genom sökningar i Artportalen. Dock är det inte rimligt eller nödvändigt att slå samman observationer av vanliga taxa. Om tveksamheter föreligger kring om två eller flera observationer gäller samma individ(er), eller om behovet av en sammanslagning anses låg, bör istället bedömningsfynd användas.

Vissa riktlinjer kring hur och när RRK bör använda bedömningsfynd finns i dokumentet "Riktlinjer för validering inför Fågelåret" som skickas ut av NRK varje år. Mer info och tekniska instruktioner finns i Artportalens valideringsmanual som finns att ladda ner [här](#).

2.8 Hantering av RK-taxa

För taxa som hanteras av RK ska alltid en raritetsblankett fyllas i av observatören för att kunna utgöra underlag för RK:s granskning (RK granskar och godkänner inte fynd endast utifrån fotografier, ljud eller video publicerat i Artportalen). RRK ansvarar för att valideringsreglerna är uppdaterade på så vis att alla RK-taxa är markerade med "Raritetsbeskrivning för RK" under "Valideras av" i valideringsreglerna (se avsnitt 2.6.2) och har också en viktig funktion i att ligga på och påminna rapportörer om att fylla i och lämna in blankett. När en rapportör fyllt i en raritetsblankett för ett RK-taxon ska RRK granska och bedöma den och lämna en skriftlig kommentar till RK. RK efterfrågar här särskilt kommentarer kring sådant som de inte nödvändigtvis får insyn i endast genom att läsa blanketten, t.ex. information om rapportören, lokalen, fyndomständigheter eller liknande. RK läser och granskar sedan blanketten och ändrar därefter valideringsstatus på den observation som blanketten gäller för. RRK ansvarar för att övriga observationer som hör till samma fynd slås samman med den behandlade observationen och ges samma valideringsstatus. RRK ansvarar vidare för att fynd av RK-taxa där ingen ifylld blankett (trots påstötningar) kommit in, underkänns senast vid deadline för den nationella fågelrapporten. Rapportören har ändå möjlighet att återkomma och fylla i blankett vid ett senare tillfälle (då behöver RRK ändra valideringsstatus från "Underkänd" till "Rapport ska skrivas (för RK)").

I fall där dokumentation i form av fotografier, ljud eller video finns publicerat i Artportalen men där ingen blankett inkommit trots påstötningar, så kan RRK själva skapa en blankett utifrån det material som finns i Artportalen. Denna kan sedan skickas till RK för bedömning. Detta kan bland annat göras genom att i Artportalen söka fram fyndet under "Behandla och bedöm fynd", klicka på kugghjulet och där välja "skriv raritetsrapport". Detta ska ses som en sista utväg (det är alltid bättre att observatören själv skriver och ges chansen att lämna ytterligare uppgifter), men bör alltid göras hellre än att fynd där dokumentation finns underkänns.

2.9 Administration av publika fyndplatser i Artportalen

När Svalan ersattes av Artportalen flyttades lokalerna över till det nya systemet, men på grund av skillnader mellan de olika systemen hamnade många lokaler något fel. Samtidigt minskade behovet

av ett väl utbyggt system av publika fyndplatser då Artportalen i större utsträckning bygger på privata lokaler. Vid behov är det dock RRK som ansvarar för att publika lokaler är korrekta, att kopplingar mellan dellokaler och huvudlokaler är logisk och korrekt, samt att nya publika lokaler läggs till när så är lämpligt.

För att minska arbetsbelastningen kan RRK välja att ge behörighet att administrera specifika lokaler till personer utanför RRK. Det kan med fördel vara personer med god lokalkännedom i en viss kommun/region som får rollen som lokal/regional lokaladministratör. För att ge en person behörighet att administrera lokaler kontaktar RRK SLU Artdatabanken.

3. Arbete för ökad kvalitet på fynd i Artportalen

Riktlinjerna för validering (se avsnitt 2) anger hur RRK ska hantera fynd för att säkerställa att fynduppgifterna är trovärdiga, korrekta och/eller tillräckligt styrkta, men ett fynd bör generellt inte underkännas p.g.a. bristande exakthet (ett fynd kan vara korrekt trots att det är rapporterat med oprecis lokal eller liknande). Värdet av ett fynd minskar dock ofta markant om fyndets kvalitet är bristfällig, och RRK bör därför sträva efter hög kvalitet på de observationer som läggs in i Artportalen. Detta innebär t.ex:

- Hög/tillräcklig exakthet på lokalangivelse. (Hög exakthet är särskilt viktigt för häckningar av naturvårdsintressanta taxa. För övriga fynd varierar kraven på exakthet beroende på taxa, aktivitet m.m.) För att undvika att rapportörer lägger in observationer på oprecisa, allmänna lokaler, t.ex. på kommun- eller landskapsnivå uppmanas RRK att göra dessa lokaler i Artportalen privata. Då kommer endast RRK eller projektmedlemmar med särskild behörighet att kunna använda dessa.
- Hög/tillräcklig exakthet på tidsangivelse. (Tidsangivelser är främst viktiga för att underlätta administration och sammanslagning av fynd och kraven på exakthet varierar beroende på taxa, aktivitet m.m.)
- Lämplig och korrekt aktivitet. (Aktivitetsangivelser och i synnerhet häckningskriterier är särskilt viktiga för naturvårdsintressanta taxa och man bör generellt sträva efter att använda så höga häckningskriterier som möjligt om sådana noterats.)
- Tydlighet kring och tillräcklig exakthet på antalsangivelser. (Kraven på exakthet varierar beroende på taxon och aktivitet. Vid uppskattningar är det viktigt att ange metod för räkning och noggrannhet.)

Vilken noggrannhet som krävs av en rapport varierar givetvis mycket beroende på vad rapporten gäller. Generellt kan sägas att ju ovanligare ett fynd är desto högre noggrannhet bör det ha, och särskilt stor vikt på noggrannhet bör läggas på fynd av naturvårdsintressanta taxa (se avsnitt 4). RRK bör eftersträva detta genom utbildning av och kommunikation med rapportörer. Utbildning kan ske i form av föreläsningar, kurser och artiklar som informerar om hur man bör rapportera, men kan också ske mer informellt exempelvis via sociala medier och liknande.

Kontakt med rapportörer, vars inlagda observationer anses brista i kvalitet, görs främst via Artportalens meddelandefunktion och är en mycket viktig uppgift för RRK. Det är i sådan kommunikation viktigt att hålla god ton samt att vara tydlig och motivera vad som bör förbättras och varför. RRK ska också erbjuda stöd om rapportören inte vet hur man ändrar i fynduppgifterna rent tekniskt. Även om det är upp till varje rapportör att avgöra vilken noggrannhet man vill rapportera med så bör RRK på detta sätt sträva efter att öka kvaliteten på i Artportalen inlagda observationer. I de allra flesta fall kan man genom kommunikation med rapportören nå fram till en förbättring.

I fall där rapportörer anses rapportera felaktigt konsekvent eller till och med uppsåtligt/vårdslost, ska RRK använda sig av den rutin som finns angiven i dokumentet "Felrapportering i Artportalen" (och som finns att ladda ner [här](#)). Även i detta sammanhang är kommunikation i god ton och konstruktiv anda av största vikt, liksom att RRK är noga med dokumentationen och uppföljningen av rapporteringen.

4. Hantering av naturvårdsintressanta fynd

Fynd i Artportalen är av stor vikt i många naturvårdsärenden. Myndigheter såsom länsstyrelser, kommuner och Skogsstyrelsen och andra aktörer såsom naturvårdskonsulter och skogsförvaltare, använder Artportalen för att undersöka om det exempelvis finns hotade taxa som kan påverkas negativt vid avverkningar eller planerad exploatering av ett område, eller om det finns hotade taxa som kan gynnas genom åtgärder i eller i anslutning till naturreservat eller liknande. Detta ställer höga krav på fyndmaterialet i Artportalen, inte minst med avseende på lokalangivelse och noggrannhet och RRK har en viktig roll i detta.

4.1 Vad räknas som ett naturvårdsintressant fynd?

Fynd som kan vara av intresse för myndigheter och andra aktörer i samband med naturvårdsinsatser eller liknande räknas som naturvårdsintressanta. En lista har tagits fram utifrån rödlistan och EU:s art- och habitatdirektiv med taxa som RRK bör fokusera på i enlighet med de riktlinjer som anges i detta dokument, dessa anges i dokumentet "Förteckning över Sveriges fågeltaxa med nivåer för dokumentationskrav" som "NIA" ("naturvårdsintressant art").

Det ska påpekas att ett fynd av någon av ovanstående taxa inte per automatik är att betrakta som naturvårdsintressant. För de flesta taxa i listan (dock inte alla) gäller att det främst är häckningar eller fynd som tyder på häckning som bör betraktas som naturvårdsintressanta och som således ska hanteras enligt de riktlinjer som anges här.

4.2 Kvalitet och noggrannhet på naturvårdsintressanta fynd

RRK:s hantering av naturvårdsintressanta rapporter och fynd bör främst inrikta sig på att verka för ökad noggrannhet och kvalitet i rapporterna. För att ett fynd ska kunna användas som underlag i naturvårdsärenden är det viktigt att lokalangivelsen är så exakt som möjligt. Ett häckningsfynd av ett skyddat taxon som rapporteras exempelvis från en relativt närliggande allmän lokal eller med endast ett kommunnamn som lokalangivelse, kommer inte att kunna användas för att motivera att ett område ska skyddas. Hur noggrann lokalangivelsen behöver vara varierar beroende på taxon och aktivitet, men som tumregel kan sägas att ju större skyddsvärde ett fynd har, desto högre noggrannhet bör det anges med. Boplatser av skyddsvärda taxa bör således rapporteras med så noggrann positionsangivelse som möjligt.

Utöver lokalangivelse bör man sträva efter att korrekt aktivitet anges i rapporter av naturvårdsintressanta taxa. Fynd som kan anses tyda på häckning bör anges med så högt häckningskriterium som möjligt.

RRK bör vid behov kontakta rapportörer av naturvårdsintressanta fynd och uppmana till ovanstående. Det är viktigt att gentemot rapportören påpeka att känsliga fynd döljs i Artportalen för att minimera risker (såsom störning från fotografer, äggplundring o.dyl.) och att det är BirdLife Sveriges ståndpunkt att vinsterna med korrekta och noggranna uppgifter i Artportalen är långt större än riskerna med detsamma.

4.3 Validering och bedömning av naturvårdsintressanta fynd

Validering av naturvårdsintressanta fynd är viktigt bland annat för att säkerställa att fynden låses och således inte kan bli ändrade eller raderade framöver, men också för att tydliggöra att fyndet granskats och bedömts trovärdigt. Här är det dock viktigt att påpeka att icke-validerade fynd inte är att betrakta som icke trovärdiga. Det har funnits exempel där exploatörer argumenterat för att man endast behöver ta hänsyn till validerade fynd, vilket inte är en korrekt syn på vad validering innebär. Det är viktigt att RRK bemöter detta dels genom att validera så mycket som möjligt av det material i Artportalen som kan vara intressant i naturvårdsärenden, men också genom att vara tydliga med att ett icke validerat fynd ej är att betrakta som icke trovärdigt (se avsnitt 2.1).

RRK:s valideringsarbete syftar främst till att bedöma om fynd kan anses trovärdiga/korrekta, alltså om en korrekt bestämningen gjorts gällande taxon, ålder och kön. För fynd av naturvårdsintressanta taxa är dock hög noggrannhet och kvalitet, främst på lokalangivelse, nödvändigt för att fyndet ska kunna användas i naturvårdsärenden. För fynd som inte anses uppfylla kraven för att kunna användas i naturvårdsärenden bör RRK i första hand inrikta sig på att föra en dialog med rapportören och verka för att denna ökar noggrannheten och kvaliteten på fyndet. Om kvaliteten (främst med avseende på lokalangivelse) är så låg att fyndet kan anses obrukbart för naturvårdsärenden och till och med kan störa analyser och dylikt (genom att exempelvis dyka upp på fel plats vid sökningar), bör det dock underkännas av RRK om rapportören trots påstötningar inte ändrar fyndet. I övrigt bör de flesta naturvårdsintressanta fynd föras till Kategori 1 och hanteras därefter (se avsnitt 2.3 och 2.4).

Fynd av naturvårdsintressanta taxa får inte slås samman till nytt sammanslaget fynd på en fyndplats som avviker från originalet när det gäller lokalangivelse och noggrannhet. Det gäller särskilt om bedömningen gäller flera olika noggrant inrapporterade individer, av t.ex. flera spelande rördrommar inom en större sjö, flera ropande slagugglor o.s.v. Här bör istället bedömningsfynd användas så att det är originalfynden och deras position som visas vid normal sökning. Om fyndplatsen konstateras vara felaktig och rapportören efter dialog inte rättar denna kan RRK skapa ett "korrigeringsfynd" på en ny fyndplats.

4.4 Behörigheter för RRK-ledamöter

För att i Artportalen kunna se observationer av taxa som är skyddsklassade behövs särskild behörighet. Behörighet kan ges i olika nivåer, där "utökad behörighet" ger möjlighet att se fynd av taxa upp till skyddsklass 3, medan "full behörighet" ger möjlighet att se även skyddsklass 4 och 5. RRK behöver dessa behörigheter mestadels för att kunna validera fynd och i vissa fall även sköta sammanslagningar (om ingen extern person, t.ex. från något artprojekt gör detta).

För att skydda de värden som informationen i vissa fall representerar men även för att upprätthålla ett förtroende för BirdLife Sverige och dess kommittéer, krävs ett säkerhetsmedvetande hos RRK:s medlemmar. Om inte särskilda skäl till undantag föreligger bör därför endast två ledamöter per kommitté ges "full behörighet". Övriga ledamöter bör klara rapportkommitténs uppgifter med "utökad behörighet".

Ledamöters utökade behörighet ska vara personlig och skall hanteras därefter. Fynd av skyddsklassade taxa ska hanteras i enlighet med det skydd Artportalen medger och den överenskommelse ledamöterna/RRK har med Artdatabanken. Det innebär bland annat att information om fynd av skyddsklassade arter inte får spridas till tredje part eller användas för personlig vinning eller nöjes skull. Om en ledamot missbrukar sina behörigheter i Artportalen kan ledamoten fråntas sin behörighet och om övertrampen anses tillräckligt grova kan det vara skäl för avsättning.

Ansvarig kontaktperson i RRK säkerställer att RRK-ledamöternas behörigheter regleras på rätt sätt genom kontakt med Artdatabanken.

Information från Artdatabanken om skyddsklassade arter finns att läsa [här](#), och en lista med skyddsklassade arter och information om skyddsklass finns [här](#).

5. Spontanitetsbedömningar

Spontanitetsbedömningar av fynd i Sverige görs i enlighet med AERC:s (Association of European Rarities Committees) riktlinjer där fem kategorier finns enligt följande:

Kategori A: Spontant uppträdande taxa som häckar eller påträffats minst en gång fr.o.m. år 1950.

Kategori B: Spontant uppträdande taxa som påträffats minst en gång t.o.m. år 1949 men inte senare.

Kategori C: Inplanterade eller förrymda taxa som etablerat frihäckande och självreproducerande bestånd. Till denna kategori förs även fynd av fåglar som kan anses härröra från sådant bestånd utanför Sverige.

Kategori D: Taxa som skulle ha placerats i kategori A eller B, om det inte förelegat visst tvivel huruvida de med säkerhet har uppträtt spontant.

Kategori E: Taxa vilka betraktas som förrymda eller utsläppta från fångenskap (t.ex. undulat). Till denna kategori förs även införda fåglar som har häckat eller häckar i frihet, men som inte uppnått ett självreproducerande bestånd.

I dokumentet "Sveriges fågeltaxa" som finns att ladda ned [här](#) anges vilka taxa som förs till vilken kategori i Sverige. I vissa fall kan det dock också vara aktuellt med bedömningar på regional nivå och/eller på individnivå. För taxa som inte granskas av RK är det RRK som ansvarar för att göra den bedömningen efter riktlinjer framtagna av NRK. Om ett taxon ej förs till kategori A på nationell nivå kan inte RRK föra ett fynd regionalt till kategori A. Däremot kan RRK föra ett fynd till kategori E även om taxonet klassas som spontant (kategori A eller C) nationellt. (Kategori B och D är endast relevanta på taxon-nivå och det är inte aktuellt att föra enskilda fynd/individer till dessa.)

Spontanitetsbedömningar blir för RRK oftast aktuella för fynd av taxa som finns i fångenskap och fågelparker, men som också når Sverige på spontan väg och därmed förs till kategori A på nationell nivå. Exempel på taxa där en individuell bedömning kan vara nödvändig är rödhalsad gås, ringand och amerikansk bläsand. RRK ska i sådana fall ha som utgångspunkt att fynd ska klassas som spontana om inte tydliga tecken finns på ospontan härkomst, t.ex. genom märkningar eller mycket oskyggt beteende. Vidare bör regionala bedömningar göras av exempelvis raphhöna och fasan, där populationer i vissa delar av landet kan anses bestå helt eller främst av utsatta fåglar och därmed inte bör klassas som spontana. NRK kan bistå RRK i enskilda bedömningar och svara på generella frågor kring spontanitet. Dessutom kan NRK samt NRK-sribenter för arttexter till Fågelåret i samråd med berört RRK ändra en klassning som RRK gjort om man anser att bedömningen är felaktig eller om man behöver harmonisera spontanitetsbedömningen mellan olika RRK.

Taxa för vilka bevarandeprojekt med utsättning av buruppfödda individer förekommer, utgör ett särskilt problematiskt område där kategorisering enligt ovanstående kan vara svår. Främst gäller detta fjällgås, vit stork och vitryggig hackspett, men även exempelvis berguv och pilgrimsfalk där utsättning förekommit tidigare. Hos de flesta av dessa taxa ses i Sverige en blandning av individer med olika härkomst och som därför kan kategoriseras på olika sätt:

- individer som är helt spontant förekommande som bör föras till kategori A
- individer som härstammar från numer frihäckande och självreproducerande bestånd som kan föras till kategori C
- individer som härstammar från frihäckande men ännu icke självreproducerande bestånd som kan föras till kategori E
- individer som är uppfödda i fångenskap som kan föras till kategori E

I många rapportområden är det inte praktiskt möjligt för RRK att kategorisera dessa taxa på individnivå och det saknas dessutom direktiv om hur många generationer som krävs för att en population kan anses vara självreproducerande och därmed spontan. Att klassa fynd av projektfåglar som spontana riskerar också att leda till minskad status för bevarandeprojekten. Därför ska RRK

klassa fynd av dessa arter enligt den nationella klassificering som RK angett för aktuell art i dokumentet "Sveriges fågeltaxa" (vilket för närvarande är kategori A för samtliga ovanstående arter). Detta även om det med hjälp av märkningar kan fastslås att en individ är uppfödd i fångenskap.